

STENHUGGEREN

medlemsblad
for
JYSK STENKLUB

AMATØRGEOLOGISK FORENING
AARHUS

MEDELEM AF DANSK AMATØRGEOLOGISK UNION

11 årgang nr 4

december 1985

total nr 35

Mineraler og kniplinger i Harzen. 28-29/9 1985

Efter at Leo på et lørdagsmøde havde fortalt, at disse to interesser kunne kobles sammen på en bustur til Clausthal-Zellerfeld i Harzen, blev jeg så interesseret, at jeg meldte mig til, selv om den prismæssigt forekom at være i overkant af, hvad jeg kunne tænke mig. Men da der skulle to chauffører til et begrænset antal personer, var det jo uundgåeligt. Turen kostede 575 kr til bussen og yderligere 20 DM (knap 75 kr) for en overnatning med morgenmad - og hvad fik vi så for pengene ?

I en bus med plads til 34 havde vi 14 deltagere god plads på rejsen, der først gik til Tønder, hvor der blev kikket på en international udstilling af kniplinger. Efter grænsen blev der tid til lidt handel, inden vi fortsatte til Buntentock, et lille sted syd for Clausthal-Zellerfeld. Her blev alle modtaget med åbne arme og aftensmad af Sabine og Udo, som stod for knipletræffet og alle arrangementer i den forbindelse. De er et ungt ægtepar, som har gjort en stor indsats for at lære at tale dansk, og alt var parat, da vi kom.

Vi var fire, der blev indkvarteret privat, og det var virkelig godt - store, lyse værelser med gode dobbeltsenge, fine sanitære forhold, køkken og spise-stue, hvor den rigelige morgenmad stod parat til aftalt tid.

Da vi havde anbragt bagagen, samledes vi alle igen - de øvrige boede på et lille hotel for 25 DM - og tog til det lokale kulturhus, hvor der var lørdag-aftensunderholdning med sang, musik, jodlen, tømmerhugst og hekseridt.

Søndag morgen gik vi igen til kulturhuset, hvor Sabine og Udo var i færd med

at stille an til knipletræffet, der havde 30-40 deltagere fra Tyskland og Danmark, men Udo tog sig tid til at køre os stenfolk ind til mineralmessen i Clausthal-Zellerfeld, medens bussen blev tømt for kniplesager.

Messen var en positiv oplevelse - ikke så stor som i Hamburg, men mere overskuelig og med mange mineraler. Der var ikke så mange fossilstande, og smykker var der kun få af, så set med mine øjne var den god, og jeg kom hjem med ca 30 nye numre til min samling.

Midt på eftermiddagen kom bussen og hentede os for at bringe os ud til Ober-Schulenberg, hvor vi selv kunne kravle omkring og lede på, hvad Sabine kaldte et mineralbjerg. Vi havde ikke lang tid, men foruden kvarts og calcit, som der var mest af, fik jeg da fundet lidt linarit, malakit, galena og siderit.

Herfra kørte vi tilbage til kulturhuset og fik kniplefolkene samlet op igen, inden vi startede den lange natur hjemover.

Vejret var fint hele den weekend med sol og varme, så alt i alt kan jeg se tilbage på en tur med mange nye oplevelser, og jeg synes, at den var pengene værd. Både messe og træf ser ud til at blive arrangeret på samme dag også til næste år.

Inger Clausen, Hovedgård

Hul i hovedet - sliberekorder.

På klubværkstedet i Annagades Skole er alle rekordforsøg i udhuling af slibestenene lykkedes i den grad, at de nærmest ligner en samling kileremskiver. At man ikke kan foretage en hæderlig slibning af smykkesten på sådanne slibesten, er der nogle der har erfaret, mens andre stadig ikke har forstået noget.

Nu kan Erik jo ikke stå med afretteren i hånden hele tiden, dels ryger der et par centimeter af slibestensdiametren hver gang, og dels har han sikkert noget mere morsomt at tage sig til. Lidt omtanke og megen selvjustits fra folk og få kan imidlertid vende gråd til glæde.

Angående omtanke:

De fleste slibesten er hårdest og sejest ved endefladerne. Hvad er så mere indlysende end at slibe mest ved kanterne af slibebanen - i stedet for at høvele uafbrudt på midten af banen.

Det bedste er en ret bane, det næstbedste er en udadrundet bane, og det helt umulige er en hul bane. Og - for at skære det ud i pap - slibestenen, slibemnet og lungerne trives ikke ved tørslibning, så lad for pokker være med at spare på vandet !

STENBUTIKKEN

KJELD ROSE Kresten Koldsvej 38, Åbyhøj
MINERALIMPORT Aarhus 8230, tlf 06-253471

MINERALER - SMYKKESTEN - SLIBE- OG POLERPULVER
RÅ ÆDELSTEN SLIBE- SKÆRE- OG POLERMASKINER
SJÆLDNE BJERGARTER - DIAMANTSKÆRESKIVER

JULETILBUD:

ESTWING geologhamre - 10 % i julemåneden
Nu - kun kr 270.

Hej Stenvenner.

Har I lyst til en studietur til Norge, så er her muligheden for dette. Det eneste der mangler, er dig. Norsk guide, hotel og rejsearrangør haves.

Tidspunkt: ca. første halvdel af juni 1986. Turens længde: 6 dage. Pris: mellem 2000 kr. og 2500 kr. Teknisk arrangør: Thinggaard Rejser.

Turens forløb er i det sydlige Norge, Telemarken. Vi regner med at lande i Larvik, hvor vores guide støder til. Guiden - J.A. Dons - er en kapacitet inden for norsk geologi, og han tilrettelægger vores ekspedition i Telemarken. Lidt biologi vil der også være mulighed for, ligesom det vil undre, om vi ikke ser en del til bæverens arbejde.

Efter vinterens kurser, så tag med på denne studietur, find dine egne smykkesten og få samtidig udvidet dine kundskaber til mineraler og fossiler.

Willi Hammer Pedersen. Sanderumvej 64, 5250 Odense SV. Tlf. 09-174512.

Ovenstående er uddrag af et brev med mere udførligt program, som er tilsendt klubben. Eventuelle interesserede bør selv snarest kontakte afsenderen og få undersøgt, om der stadig er kød på sagen.

BEVARING OG RENSNING AF MINERALER, AFSNIT 6.

Fortsat artikel af Cl. Hedegård.

Inden for sidstnævnte kategori skal omtales en enkelt behandling, der angriber mange mineraler, inventar, svigermor m.m.m. Behandlingen er på sin vis identisk med "Aqua Regia", men ikke desto mindre noget mere kraftig og noget mere voldsom i udviklingen. Personligt har jeg med stort held anvendt den til at fjerne en uspecificeret belægning, der oprindeligt lignede Limonit, på Kvartskrystaller. Under alle omstændigheder holdt Kvartsen til behandlingen (Kvarts er faktisk meget holdbart), og belægningen forsvandt. Før den egentlige omtale skal bemærkes, at processen er ekstraordinært sundhedsfarlig (d.v.s. at blot et enkelt fejlgreb kan medføre varig skade på helbredet - i bedste fald!), selvom den udføres udendørs. Processen går i al sin enkelthed ud på, at man med én børste fugter stykket med koncentreret Saltsyre (HCl(aq) 40 W-%) og med en anden fugter det med koncentreret brintoverilte ($\text{H}_2\text{O}_2(\text{aq})$ 40 W-%). Herved dannes chlogas (Cl_2) i rigelig mængde (den er meget farlig, men det opdager man, når man er ved at hoste sine lunger ud på græsplænen). Denne chlogas er i stand til at fjerne endda temmelig mange ting. Som kraftigt antydnet er processen alt andet end ufarlig, hvorfor brug da også frarådes (Aqua Regia giver næsten samme virkning og er trods alt noget mindre ubehageligt at arbejde med), men nu skulle det være velkendt, hvordan man kan gøre.

Spørgsmålet om anløbning, naturlig såvel som den, der er opstået under opbevaring, behandles i næste afsnit.

Opbevaring.

Når man er kommet igennem alle de forskellige rensprocesser, mødes man af spørgsmålet: "Hvordan opbevares mineralerne bedst muligt?". På dette spørgsmål findes næsten lige så mange svar, som der er samlere. Her skal blot nævnes et par hovedtræk af de muligheder, man har for at opbevare mineralerne, så der ikke sker nogen skade på dem.

Ofte vil man med fordel kunne benytte plast-æsker for at beskytte i det mindste de mindre stykker mod mineralernes dødsfjender: Støv og pilfingre! Æsker kan være mange ting, men ofte har de ét til fælles: De koster penge, hvorfor man ikke kritikløst skal sætte alt i æske, bare fordi det kan være der eller det ser godt ud. Man skal begribeligvis prioritere de skrøbelige stykker og de stykker, der kun vanskeligt lader sig rense. F. eks. lader et stykke massivt Feldspat sig udmærket rense med vand og en neglebørste, og da det samtidig er ret solidt, vil det sjældent være rimeligt at ofre en æske på et sådant, medens f. eks. en Zeolot med fine krystaller ubetinget skal have en æske.

International Minerals & Gems

v/ Niels Schjeldahl
 Birgittevej 6 · 8220 Brabrand, Danmark
 Tlf. 06-253210 · Giro: 233 06 01

Julegaven til mineralsamleren eller stensliberen er ikke noget problem.

Henvend dig trygt til os, så finder du bestemt et emne.

Foruden vort hidtidige udvalg af maskiner, har vi nu også forhandling af Edus maskiner fra Tyskland og Graves maskiner fra USA.

HUSKAT

ringe, hvis der er specielle ting, som du ønsker, vi skal tage med til møderne.

Når man har fået sit stykke bestemt, vasket, præpareret, rensset, lagt i æske og stillet op på hylden sammen med en etiket, kunne man forledes til at tro, at den hellige grav er forvaret til evig tid. Det er den ikke! Mange mineraler undergår forandringer under opbevaringen. Dissé forandringer og i særdeleshed forhindring af samme er næste punkt.

Anløbning og anden nedbrydning

Nogle mineraler løber an, når de opbevares. De almindeligste er gedigent Kobber og Sølv. Anløbning kan også træffes på følgende mineraler (samt flere):

Arsen	Chalcopyrit	Gersdorffit	Stannit
Berthierit	Cobaltit	Jern	Stibnit
Bismuthinit	Domeykit	Pyrit	Temiskanit
Bly	Dyskrasit	Pyrrhotit	Wismuth
Bornit	Enargit	Smaltit	

Arsagen til anløbning er næsten udelukkende luftens påvirkning, hvorfor den eneste beskyttelse er at udelukke luft - primært Ilt. Det emne er der mulighed for at læse om i næste udgave af STENHUGGEREN.

Studiekredse

Stenklubbens bestyrelse har fra Aby Bibliotek fået en - forsigtig - henstilling om, at vi bør bruge vores studielokale.

Som det er nu, har vi et studielokale hver eneste tirsdag aften - og det er næsten ikke brugt. Det er for dårligt.

Jamen, siger I så! Skulle bestyrelsen så ikke arrangere noget? Jo! Men når man oplever år efter år, at det er samme emne, samme indhold, samme spørgsmål fra samme deltagere, og de nye medlemmer vover sig kun til møde, når de er meget modige, så må der gøres noget.

For det første har klubben reserveret studielokalet mindst 4 aftener om måneden i vinterhalvåret, altså er der plads til 4 studiekredse om måneden - foruden de private. For det andet kan det ikke være meningen, at de samme få mest vidende skal tage hver eneste evige aften.

De "gamle" i klubben, som var med fra begyndelsen, fortæller, hvordan man startede - uden videre - med 1 bog, 1 sten og allervigtigst ukuelig nysgerrighed. De samme "gamle" siger stadig, de ikke kan noget. Sådan er det altid. Jo mere man ved, des mindre ved man. Det er heldigvis bare noget andet, man ikke ved.

Hvor er det jeg vil hen? Jo - hvis ikke Jysk Stenklub skal miste grebet i medlemmerne, ja endog sit tilholdssted, så skal vi være mere aktive i udvidelsen af kendskabet til sten. Ikke bare slibning af sten, forsteninger og pæne sten, men også ædelsten, smykkefremstilling, fossiler, systematik, mineraler, bjergarter, opståen, tilblivelse, geologi - det, vi alle sammen må være interesserede i.

Selvfølgelig skal man starte et sted. For at nogle få vidende ikke skal løbe træt i at fortælle, hvad en siphon, en spalteflade, en kornstørrelse eller en skive er, må vi have de knapt så vidende til at fortælle.

Vi skal have nogle af de nyere medlemmer til at køre studiekredse for de helt nye, så de kan blive mere vidende og fortælle videre. Samtidig må vi mest vidende - og stadig ukyndige i meget - give, hvad vi ved, videre. Det er så utroligt trist og frugtesløst at sige det samme hvert år - der skal nye fortællere med mellemrum.

Med de bedste ønsker for klubben -

Jon

STENKLUBBEN abonnerer på et udmærket norsk klubblad, MONOLITTEN, fra Halden. Tal med sekretæren om at komme med i en eventuel tidsskriftslæsekreds.

GENERALFORSAMLING.

Der indvarsles herved til ordinær generalforsamling på Åby Bibliotek lørdag den 8/3-86 kl 14.30 med dagsorden efter lovene, således:

1. Valg af dirigent.
2. Formanden aflægger beretning.
3. Aflæggelse af regnskab.
4. Valg af formand (når denne er på valg).
5. Valg af bestyrelsesmedlemmer i henhold til § 4.
Afgående: Ingemann Schnetler og Doris Valgaard.
6. Valg af en 1. og en 2. bestyrelsessuppleant.
Nuværende er Inger Clausen og Anker Svendsen.
7. Valg af to revisorer (udenfor bestyrelsen).
Nuværende er C.E. Matthes og Aage Hansen.
8. Valg af revisorsuppleant.
Nuværende er Kai Brøsted.
9. Fastsættelse af kontingent for det kommende regnskabsår.
10. Indkomne forslag.
11. Eventuelt.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, må være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

BESTYRELSEN

BJERGARTER:

Den 7-1-1986 kl 19.30 på Åby Bibliotek starter jeg en studiegruppe, som skal studere bjergarter. Især med henblik på strandsten.

Vi skal foretage en grov inddeling af bjergarterne og lære dem at kende. Vi skal se dem, føle dem, smage dem og måske finde dem. På det første møde snakker vi om forløbet af studiekredsen, og vi laver en grov inddeling af bjergarterne at arbejde videre på.

Vel mødt - Jon Olaf Svane

FOSSILER:

Fossilgruppens møder holdes 3. tirsdag i måneden kl 18.30/19.00-21.00 på Åby Bibliotek. Alle er velkomne.

Tirsdag 21-1-86: Crinoidea (sølliljer).

Tirsdag 18-2-86: Cephalopoda (blæksprutter).

Tirsdag 18-3-86: Makrofossiler, mikrofossiler, tyndslib og acetatpeel.

Tirsdag 15-4-86: Anthogoa (koraller) fra Gotland.

PROGRAM FOR JYSK STENKLUB

Klubmøderne på Aby Bibliotek starter kl 13.00 til 14.30 med bytning, handel og snak om sten. Fra 14.30 til 15.00 snakkes der om klubbens aktiviteter, desuden forventes det, at et af medlemmerne kort og højlydt forkynder en del af sin viden eller oplevelse for alle vi andre. Fra kl 15.00 fortsættes mødet med det i programmet fastlagte foredrag eller lignende.

Ti 7/1 Studiegruppe BJERGARTER, se side 7.

Lø 11/1 Klubmøde. Film af Per Kirkeby: Geologi - er det egentlig videnskab?

Ti 21/1 Studiegruppe FOSSILER, se side 7.

Lø 8/2 Klubmøde. Foredrag af lic. scient. Kristian Kronborg, Geologisk Institut, Århus: Kortlægning af landråstoffer i Danmark.

Ti 18/2 Studiegruppe FOSSILER, se side 7.

Lø 8/3 Generalforsamling, se side 7.

Ti 18/3 Studiegruppe FOSSILER, se side 7.

Lø 12/4 Klubmøde. Foredrag af professor Arne Noe Nygaard. Emne: ?

Ti 15/4 Studiegruppe FOSSILER, se side 7.

Turudvalget fremkommer senere med et program for turene ud i det blå.

Adresser:

Formand, Jon Svane, Skejbyvej 36, 8240 Risskov	tlf 06-210606
Sekretær, Doris Valgaard, Skolevej 2f, 8250 Egå	06-227304
Erik Jensen, Plutovej 8, 8270 Højbjerg, medlem af best.	06-149521
Jørgen Borup, Teglgårdsvej 27, 8270 Højbjerg, medlem af best.	06-110041
Kasserer, Ingemann Schmetler, Fuglebakken 14, Stevnstrup, 8870 Langå	06-467282
Jysk Stenklub, giro 1217380, Fuglebakken 14, Stevnstrup, 8870 Langå	
Bladfordeling, Grete Rasmussen, Elverdalsvej 31, 8270 Højbjerg	06-270247
Bladproduktion, Eva Rudolf, Janesvej 5, 8220 Brabrand	06-251024
Bladredaktion, Henry Weinkouff, Marselis Boulevard 30, 8000 Århus C	06-122724

Indlæg til næste blad skal være redaktionen i hænde senest 12/3-1986

Så klarede bladstaben det jo alligevel midt i decemberræset trods, og vi ønsker selvfølgelig alle stenvennerne en GLÆDELIG JUL og et GODT NYTAR.